

Education at a Glance 2016:

Eksternt sammendrag

Education at a Glance (EaG) er OECDs årlige indikatorrapport for utdanningssektoren. Rapporten gjør det mulig å sammenligne Norge med andre OECD-land når det gjelder ressursbruk, deltakelse og resultater av utdanning. Her er presentert noen av de viktigste resultatene i Education at a Glance 2016:

Utdanningsnivået i befolkningen

- En norsk femåring vil i gjennomsnitt tilbringe 18 år i utdanning innen fylte 40 år. Lengst forventet tid i utdanning har femåringer Danmark og Finland med 20 år. Gjennomsnittet for OECD er 17 år. Jenter forventes i gjennomsnitt å tilbringe ett år mer i utdanning enn gutter.
- 87 prosent av de unge i aldersgruppen 15-19 år i Norge er i utdanning. Mens 95 prosent av 16-åringene er i utdanning, gjelder det bare snaut 60 prosent av 19-åringene. Av den siste gruppen er 38 prosent i videregående opplæring og 19 prosent i høyere utdanning.
- I Norge, Sverige, Danmark og Island har andelen personer i alderen 25-34 år uten fullført videregående utdanning økt siden 2005. Andelen unge uten fullført videregående utdanning er høyere i disse landene enn snittet i OECD, med unntak av Danmark.
- For Norges del var andelen personer i alderen 25 – 34 år uten videregående utdanning 19 prosent i 2015.
- Andelen nordmenn i alderen 25-34 år med fullført høyere utdanning er 48 prosent mot 42 prosent i hele OECD. Dette omfatter også de med toårig fagskole og de som har minst 120 studiepoeng fra universitet eller høyskole.
- Norge har en lavere andel med utdanning på mastergradsnivå enn de andre nordiske landene. Andelen nordmenn (25-64 år) med mastergrad er 10 prosent, mens den er 11-14 prosent i resten av Norden.

Barnehage: Dekningsgrad, bemanning og kostnader

- Norge har høy barnehagedeltakelse på alle alderstrinn, og vi skiller oss spesielt ut ved at nesten alle norske toåringer går i barnehage. Bare Danmark har høyere dekningsgrad enn Norge for toåringer. For treåringer har kun Frankrike, Israel og Spania høyere deltakelse enn Norge.
- Norge har høyere bemanning i barnehagene enn gjennomsnittet i OECD. I norske barnehager er det i gjennomsnitt fem barn per ansatt og 11 barn per barnehagelærer (pedagogisk personale). Tilsvarende tall for OECD er 11 barn per ansatt og 14 barn per barnehagelærer.

- Ifølge Education at a Glance 2016 bruker Norge mest ressurser på barnehage i OECD, målt i andel av BNP. Ifølge EaG 2016 bruker Norge to prosent av BNP på barnehage mens Sverige bruker 1,9 prosent. Den høye ressursbruken per barn må ses i sammenheng med den høye andelen ett- og tåringer som går i barnehage her i landet.
- Norge skiller seg også ut med en høy andel private barnehager: 51 prosent av norske barnehagebarn under tre år går i privat barnehage, mens dette gjelder 46 prosent av barna over tre år. I OECD-landene sett under ett går nesten 60 prosent av de yngste barna i private barnehager, mens hele 70 prosent av de eldste barna går i offentlige barnehager. At så mange av de minste barna går i private barnehager i mange land skyldes trolig at det offentlige tilbudet til denne aldersgruppen er lite utbygd.
- Barn som har gått minst ett år i barnehage har bedre resultater på skolen enn barn som ikke har gått i barnehage, viser resultater fra den internasjonale PISA-undersøkelsen (PISA 2012). Dette gjelder selv om man tar hensyn til forskjeller i barnas hjemmebakgrunn.

Fullføring i videregående opplæring

- Andelen unge i Norge som forventes å fullføre videregående opplæring gikk ned fra 90 prosent i 2005 til 83 prosent i 2013, og økte til 84 prosent i 2014. Forventet fullføring i videregående opplæring er lavere i Norge enn i de andre nordiske landene, med unntak av Sverige hvor denne andelen er 69 prosent.
- For OECD-landene sett under ett økte andelen som forventes å fullføre videregående opplæring fra 80 prosent i 2005 til 85 prosent i 2014.
- Andelen unge i Norge som forventes å fullføre en yrkesfaglig videregående utdanning gikk ned fra 40 prosent i 2005 til 37 prosent i 2014. I OECD-landene er det forventet at 54 prosent av de unge fullfører studieforbereende program på videregående, mens 46 prosent forventes å fullføre en yrkesfaglig utdanning.
- OECD beregner forventet gjennomføring ved å ta alle personer i hvert årskull som oppnår studiekompetanse eller fagbrev, og dele dette på innbyggertallet i samme årskull. Summert for alle årskull kan dette tolkes som andelen av befolkningen som forventes å fullføre videreående opplæring i løpet av livet.

Deltakelse i høyere utdanning

- 78 prosent av dagens unge i Norge forventes å begynne på en høyere utdanning i løpet av livet. 46 prosent forventes å avlegge en grad. Tilsvarende tall for OECD er 61 og 45 prosent.
- I Norge forventes 38 prosent av befolkningen å ta minst én bachelorgrad og 16 prosent minst én mastergrad. Dette er litt over OECD-snittet. Både Danmark og Finland ligger over Norge, når det gjelder andelen av befolkningen som forventes å ta bachelor- eller mastergrad. Sverige ligger likt som Norge når det

gjelder andel som forventes å ta mastergrad, mens de ligger under oss når det gjelder andel som forventes å ta bachelorgrad (26 prosent).

- I Norge fullfører 50 prosent av heltidsstudentene bachelorgraden på normert tid, mot 41 prosent i snitt for OECD-landene. Etter normert tid pluss tre år øker fullføringen i Norge til 76 prosent, mot 69 i OECD-landene. Norge har imidlertid en høy andel deltidsstudenter, ca. 35 prosent på bachelornivå.
- Norge er blant de fem OECD-landene med høyest deltakelse i høyere utdanning for personer i aldersgruppen 30-64 år. 3,3 prosent av nordmenn i denne aldersgruppen deltok i høyere utdanning i 2014.
- Flere norske kvinner enn menn tar høyere utdanning, unntatt på doktorgradsnivå hvor menn er i flertall. 63 prosent av førstegangsbachelorkandidater i Norge i 2014 var kvinner. Det samme gjaldt 49 prosent av doktorgradskandidatene.
- Kjønnsforskjeller i utdanning er fremtredende i de fleste OECD-land. Generelt er kvinner overrepresentert i utdanninger innenfor pedagogikk, helse og velferd mens menn er i flertall innen naturvitenskap og ingeniørfag. I 2014 ble det i Norge uteksaminert tre kvinner for hver mann i pedagogikk, og fire menn for hver kvinne i ingeniørfag.

Internasjonale studenter og utveksling

- Seks prosent av norske studenter studerte i utlandet 2014, mens andelen internasjonale studenter i Norge i var tre prosent. Det er små endringer fra året før, men andelen internasjonale studenter fra nabolandene gikk ned.
- Andelen internasjonale studenter øker med stigende utdanningsnivå. I Norge er andelen internasjonale studenter 20 prosent på doktorgradsnivå, syv prosent på masternivå og kun to prosent på bachelornivå.
- Både Sverige og Danmark har en høyere andel internasjonale studenter på doktorgrads- og masternivå enn Norge. Også Finland ligger høyere enn Norge med 12 prosent internasjonale studenter på masternivå.

Voksne i utdanning og opplæring

- Ni av ti voksne nordmenn (25-64 år) som deltar i videregående opplæring gjør det på fulltid, mens nesten alle voksne elever ved fagskolene studerer på deltid (98 prosent). Også i høyere utdanning er to tredjedeler av de voksne (25-64 år) deltidsstuderende.
- Det er store forskjeller mellom OECD-landene i bruk av deltidsstudier i videregående opplæring. Kun Nederland, Tyskland og Luxemburg har færre deltidsstuderende enn Norge. I Sverige tar 76 prosent av voksne videregående på deltid.
- Gjennomsnittsalderen for de som fullførte studieforberedende program i Norge var 19 år, for yrkesfag var det så høyt som 27 år. 40 prosent av de som fullførte yrkesfaglige studieprogram i 2014 var over 25 år.

Deltakelse i arbeidsmarkedet

- I samtlige OECD-land har utdanning stor betydning for tilknytningen til arbeidsmarkedet. Høyt utdannede har både høyere sysselsettingsrate og lavere ledighet enn lavt utdannede.
- I gjennomsnitt for OECD er arbeidsledigheten blant høyt utdannede 4,9 prosent mens den er 12,4 prosent for de som bare har grunnskole. I Norge er ledigheten blant høyt utdannede kun 2,5 prosent, mens den er 7,7 prosent blant dem som ikke har utdanning utover grunnskole.
- I gjennomsnitt for OECD-landene er 45 prosent av alle 20-24-åringene i utdanning og 38 prosent i arbeid. 17 prosent av innbyggerne i aldersgruppen 20-24 år står utenfor arbeid og utdanning.
- I Norge gjelder dette 10 prosent av de unge i alderen 20-24 år, hvorav fire prosent er arbeidsledige mens seks prosent står utenfor både utdanning og arbeid.
- Andelen nordmenn i aldersgruppen 20 til 24 år som var i arbeid, men utenfor utdanning var 47,7 prosent i 2015. Det er en økning på ni prosentpoeng fra året før. 42 prosent av nordmenn i alderen 20-24 år er i utdanning.
- Nesten én av tre norske 25-34-åringene uten fullført videregående opplæring er verken i arbeid eller utdanning.

Inntektsnivået i befolkningen

- Høy utdanning gir avkastning i form av lønn. I gjennomsnitt for OECD tjener høyt utdannede omtrent det dobbelte av personer med bare videregående utdanning. Forskjellene er mindre i Norge. Her tjener høyt utdannede 1,5 ganger mer enn de med kun videregående utdanning.
- Kjønnsforskjellene blir ikke mindre. Blant høyt utdannede i Norge er kvinners inntekt i gjennomsnitt 75 prosent av menns inntekt. Dette har sammenheng med studiebakgrunn og yrkesvalg.
- Deltidsarbeid er vanligere i Norge og Danmark enn i Sverige og Finland.
- Sammenlikning av lønnsinntekter for voksne i aldersgruppen 25-64 år viser at ferdigheter kan kompensere for formell utdanning når det gjelder lønn. Denne indikatoren tar imidlertid ikke hensyn til at eldre arbeidstakere (med lav formell utdanning) har lengre arbeidsansiennitet enn yngre arbeidstakere.

Kostnader til utdanning

- Kostnaden per elev/student i Norge ligger vel 50 prosent over OECD-snittet. Norge hadde i 2013 de høyeste kostnadene per elev/student i OECD etter Luxemburg og Sveits. Dette gjelder når man ser grunnopplæringen og høyere utdanning under ett og omfatter både private og offentlige utdanningsinstitusjoner.
- Norge er blant landene som bruker den høyeste andelen av BNP på barnehage og på grunnutdanning, mens vi ligger på OECD-snittet for andel av BNP som brukes på høyere utdanning.

- Sammenlignet med resten av OECD har Norge høye kostnader per elev, både i grunnskole og videregående opplæring. Det er først og fremst lav gruppestørrelse¹ som forklarer de høye kostnadene til lærerlønn i grunnskolen i Norge.
- I Norge er det ifølge Education at a Glance 2016 i snitt 10 elever per lærer, både på barne- og ungdomstrinnet. For OECD er gjennomsnittet 15 elever per lærer på barnetrinnet og 13 elever per lærer på ungdomstrinnet.²
- Når det gjelder kostnader per student i høyere utdanning ligger Norge også forholdsvis høyt, men lavere enn Luxembourg, USA, Sveits, Storbritannia, Sverige og Canada.
- Norge og øvrige nordiske land kjennetegnes av ingen eller lave studieavgifter og generøse utdanningsstøtteordninger. 68 prosent av studentene i høyere utdanning i Norge mottok i 2014 lån og/eller stipend fra det offentlige.

Lærere, undervisningstid og lønn

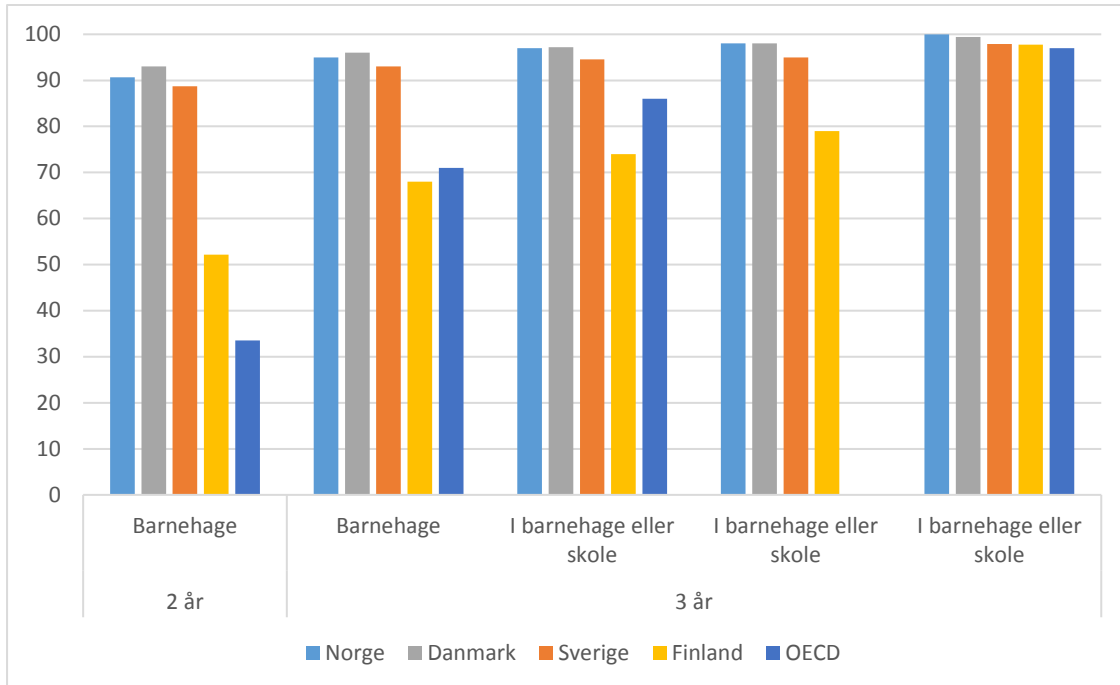
- Norge er ikke lenger blant de landene der elevene har færrest undervisningstimer.
- Sammenliknet med OECD bruker norske lærere færre timer på å undervise, men har lengre fastsatt arbeidstid enn OECD-snippet. Forskjellen i undervisningstid er størst i videregående opplæring.
- Norske lærere tjener over gjennomsnittet for OECD, justert for forskjeller i kjøpekraft. Lærerlønnen øker med utdanningsnivået og med lærernes utdanning og ansiennitet. Forskjellen mellom startlønn og toplønn er liten i Norge sammenliknet med det fleste andre land, med unntak av de andre nordiske landene.
- For norske grunnskolelærere er startlønnen høyere enn OECD-snippet, mens toplønnen er lavere enn snippetet.
- Norge kommer relativt sett dårlig ut når lærernes lønn sammenlignes med personer i andre yrker med tilsvarende utdanningsnivå. Lønnen i Norge tilsvarende omtrent 75 prosent av lønn for personer i sammenlignbare grupper. Lærernes lønn er med i sammenligningsgrunnlaget.
- Norge følger den internasjonale trenden med høy kvinnedominans blant barnehagelærere (93 %) og grunnskolelærere (75 %). I høyere utdanning er 55 prosent av lærerne menn.
- Gjennomsnittsalderen for rektorer i Norge er 52 år, det er omtrent som OECD-snippet. De fleste rektorene har ikke undervisning i tillegg til lederjobben.

¹ Norge har ikke egne data for klassestørrelse, men gruppestørrelse angir her antall elever per lærerårsverk i grunnskolen.

² Rapportering av lærerårsverk til Education at a Glance bygger på registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB), og gir derfor noe andre tall enn Skoleporten.no, som baserer seg på Grunnskolens Informasjonssystem (GSI). Ifølge Skoleporten.no er antall elever per undervisningsårsverk i grunnskolen 12.

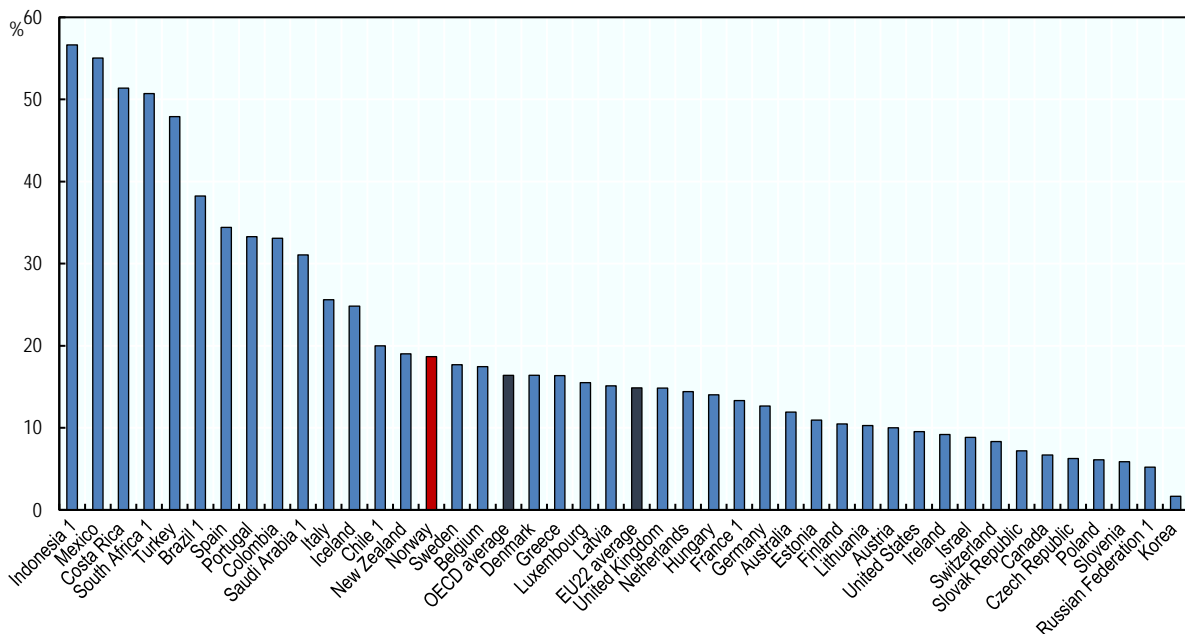
Tabeller og figurer

Andelen toåringer og treåringer i barnehage

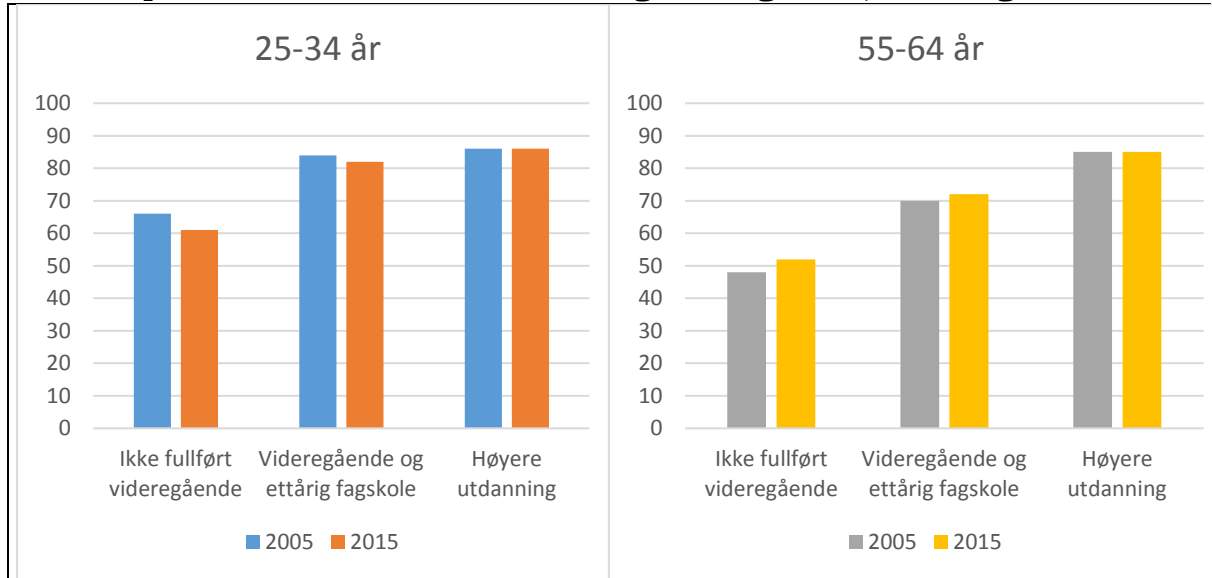
Kilde: *Education at a Glance 2016. Tabell C2.1.*

Andelen innbyggere uten fullført videregående utdanning (25-34 år)

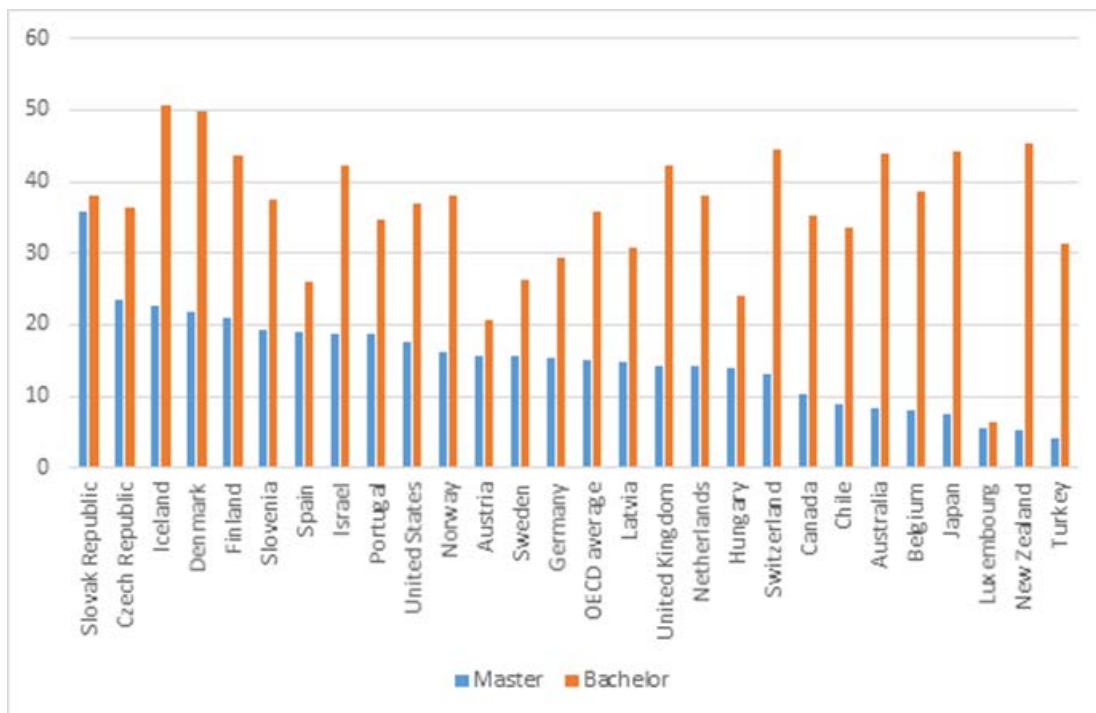
Kilde: *Education at a Glance 2016. Tabell A1.1.*

Andelen personer i arbeid etter utdanningsnivå og alder, 2005 og 2015

Kilde: *Education at a Glance 2016. Tabell A5.3.*

Andel av befolkningen som forventes å avlegge bachelor- og mastergrad

Kilde: *Education at a Glance 2016. Tabell A3.1.*